

Ποιμαίνοντας μεταξύ ουτοπίας και ρεαλισμού:
Θεολογικοί προβληματισμοί για την λειτουργία
της σύγχρονης ένοριακής κοινότητας.

πρωτ. Χριστόδουλος Μπίθας
Προϊστάμενος Ι. Ν. Παμ. Ταξιαρχών Μοσχάτου

Σεβασμιώτατε, αγαπητοί πατέρες και έν Χῶ ἀδελφοί,

Εὐχαριστῶ γιά τήν τιμή πού μοῦ κάνετε, νά μοιραστῶ μαζί σας τόν προβληματισμό μου καί τήν ἀγωνία μου γιά τήν λειτουργία καί τό μέλλον τῆς σύγχρονης ένοριακής κοινότητας. Θά τολμήσω νά θίξω μιά σειρά ἀπό ζητήματα πού ἔχουν προκύψει μέσα ἀπό τήν ποιμαντική διακονία στήν ένορία μου, ἀπό συζητήσεις μέ παλιότερους ίερεῖς, ἀλλά καί ἀπό τήν ἐμπειρία μου ὡς μέλος μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας ὡς λαϊκός. Θά ἤθελα νά μιλήσω ἀνοικτά, χωρίς τύπους καί νά παρουσιάσω τά θέματα ὅπως εἶναι καί ὄχι ὅπως θά θέλαμε νά εἶναι, ἀφοῦ πιστεύω ὅτι ἓνα ἀπό τά προβλήματα τῆς σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἶναι ἡ εἰκονική πραγματικότητα, δηλαδή ὅτι δέν βλέπουμε τί ἀκριβῶς συμβαίνει γύρω μας καί παρουσιάζουμε τήν κατάσταση ὅπως θά θέλαμε νά εἶναι κι ὄχι ὅπως εἶναι στ' ἀλήθεια.

Θά ξεκινήσω μέ μερικά θεμελιακά ἐρωτήματα: Τί σημαίνει ἐκκλησιαστική-ένοριακή κοινότητα σήμερα; Τί σχέση ἔχει μέ τήν πρώτη ἀποστολική κοινότητα; Ποιά εἶναι ἡ θέση μας σ' αὐτήν τήν κοινότητα ὡς ποιμένες στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί ποιά εἶναι τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουμε;

Νά ὀρίσουμε κατ' ἀρχάς πῶς ὅταν μιλάμε γιά ένοριακή κοινότητα ἀναφερόμαστε στίς κοινότητες τῶν Χριστιανῶν ὅπως περιγράφονται στίς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, στήν πρὸς Διόγνητον ἐπιστολή καί στόν ἀρχέγονο Χριστιανισμό. Κατά βάθος γνωρίζουμε ὅλοι πόσο πολύ ἀπέχουμε σήμερα ἀπό αὐτό τόν τρόπο τῆς κοινῆς ζωῆς καί τοῦ ἠθους τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Τῆς έν Χριστῶ ζωῆς ὅπου τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας ζοῦν ὁμοθυμαδόν, μετέχοντας τακτικά στά μυστήρια, μέ κοινό πνεῦμα, σε κοινές διακονίες, σέ κοινή διδασκαλία, ὅπου μέσα ἀπό τήν ζωή αὐτή καταλαβαίνει ὁ καθένας τόν ἑαυτό του στο πρόσωπο τοῦ ἄλλου, ἀναγνωρίζει τά λάθη του, μαθαίνει νά συγχωρεῖ καί νά περιχωρεῖ, σπουδάζει πρακτικά τόν τρόπο τῆς ἀγάπης. Δυστυχῶς, πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι ἡ ἀληθινή Ἐκκλησιαστική ζωή διασώζεται κατ' ἀναλογία μόνον σέ κάποιες ὑγιεῖς μοναστικές κοινότητες καί ἴσως σέ κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις ένοριῶν.

Ἐδῶ ἐπιτρέψτε μου μιά σύντομη ἱστορική ἀναδρομή. Ἄν μελετήσουμε τήν ἐνοριακή ζωή μετά τήν δημιουργία τοῦ Νέου Ἑλληνικοῦ κράτους, θά διαπιστώσουμε ἕνα μεγάλο ἔλλειμμα. Ἀποδεκατισμένος ὁ κληρὸς μετά τήν ἐπανάσταση, ξεκινᾷ τήν νέα φάση τῆς ἱστορίας, μεταξύ δύο ἀντίθετων καταστάσεων. Στήν συντριπτική του πλειοψηφία ὁ λαός βρίσκεται στήν ἐπαρχία, βιώνοντας μιά θρησκευτικότητα μέ μεγάλη μέν εὐσέβεια, ὅπου ὁμως οἱ δεισδαιμονίες κυριαρχοῦν, ἡ κατήχηση εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτη καί ὁ ἀναλφαβητισμός τεράστιος. Οἱ ἐλάχιστοι λόγιοι κληρικοί ζοῦν στίς πόλεις καί ἐπηρεάζονται οἱ περισσότεροι ἀπό τό πνεῦμα τοῦ διαφωτισμοῦ. Ὁ μοναχισμός εἶναι ὑπό διωγμόν, μετά τό διάταγμα τοῦ 1833 γιά τό κλείσιμο τῶν μοναστηριῶν.

Ἡ ἐνοριακή ζωή φαίνεται νά εἶναι ἀνύπαρκτη. Τό ἴδιο καί ἡ κατήχηση. Τόν ἑλλαδικό χῶρο ἔχουν κατακλύσει ἠθικιστικά προτεσταντικά ἔντυπα τύπου «Φαβιάλας» καί «Κόρης τοῦ Γαλακτοπώλου», ἐνῶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄγνωστοι. Τήν τεράστια ἔλλειψη ἐνοριακῆς ζωῆς καί εὐαγγελικῆς κατήχησης ἐπιχειρεῖ ἀπό τό 1907 νά καλύψει ἡ ὀργάνωση "Ζωή", πού ἰδρύθηκε, ἀπό τόν ἱερομόναχο Εὐσέβιο Ματθόπουλο καί ὀμάδα ὀρθοδόξων θεολόγων, στήν κατεύθυνση ὅπως διατυπώνουν: "μιᾶς ἐπαρκοῦς καί πιό τονισμένης διδασκαλίας γύρω ἀπό τήν Εὐχαριστία καί τήν Ἐκκλησία". Αὐτά δηλαδή πού λείπουν ἀπό τήν Ἐκκλησιαστική πραγματικότητα. Τό 1926, ἰδρύνουν κατηχητικά σχολεῖα τά ὅποια σύντομα ἐξαπλώνονται καί ξεπερνοῦν σέ ἀριθμό τίς 40.000. Παράλληλα, ὀργανώνονται κατηχητικές συνάξεις γιά ὅλες τίς ἡλικίες, μέ κυριότερες τους κύκλους μελέτης Ἁγίας Γραφῆς. Ἀνεξάρτητα ἀπό τίς θεολογικές καί ἐκκλησιολογικές ἀλλοιώσεις πού συνέβησαν στήν πορεία τῆς ὀργάνωσης ἀλλά καί τῶν ὑπόλοιπων ὀργανώσεων πού ἐν τῷ μεταξύ δημιουργήθηκαν, πρέπει νά ὀμολογήσουμε ὅτι ὑποκατέστησαν αὐτό πού ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία δέν μπόρεσε νά κάνει.

Ἐκτοτε καί μέχρι σχεδόν τήν δεκαετία τοῦ 80, ἡ ἐνοριακή ζωή εἶχε μεταφερθεῖ στά κτίρια τῶν ὀργανώσεων καί οἱ ἐνορίες περιορίζονταν στά φιλόπρωχα ταμεῖα καί τήν τέλεση μυστηρίων. Ἀκόμα καί γιά τήν ἐξομολόγηση στίς περισσότερες περιπτώσεις - τουλάχιστον στίς μεγάλες πόλεις - οἱ πιστοί προτιμοῦσαν νά ἀπευθύνονται στούς ἱερεῖς τῶν ὀργανώσεων, παρά στόν παπά τῆς ἐνορίας, γιά λόγους πολλούς καί διαφόρους. Καί ἐκεῖνα τά χρόνια κάθε νέος ἄνθρωπος πού εἶχε μιά πνευματική ἀναζήτηση θά κατέληγε σίγουρα σέ κάποια ἀπό τίς πολλές θρησκευτικές ὀργανώσεις καί μάλιστα ὅποιος ἤθελε κάτι παραπάνω, θά γινόταν ἀφιερωμένο μέλος.

Χαρακτηριστικό τῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε ὅλα αὐτά τά χρόνια στήν ἐνοριακή ζωή, εἶναι ὅτι οἱ ναοί πού ἀνοικοδομοῦνται μετά τήν ἀνεξαρτησία δέν διαθέτουν πνευματικά κέντρα ἢ αἵθουσες πού νά ἐξυπηρε-

τοῦν ἐνοριακές κοινοτικές ἀνάγκες. Κανείς δέν τό σκέφτεται, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει κάποια δραστηριότητα νά στεγάσει, ἐκτός ἀπό τούς καφέδες μετά τά μνημόσυνα. Ἀκόμα καί τίς κατασκηνώσεις πού τόσα στελέχη γαλούχησαν τίς προηγούμενες δεκαετίες τίς εἶχαμε ἀφήσει στίς ὀργανώσεις. Σκεφτεῖτε, ὅτι ἡ μεγαλύτερη Ἐπισκοπή τῆς χώρας, αὐτή τῶν Ἀθηνῶν ἀπέκτησε Κατασκηνώσεις, μόλις πρὶν λίγες ἡμέρες!

* * *

Καί νά τώρα ἐδῶ ἐμεῖς, πρεσβύτεροι τῶν δύσκολων χρόνων πού διανύουμε κι ἔχουν περάσει μόλις 30 χρόνια ἀπό τίς πρῶτες προσπάθειες δημιουργίας ἐνοριακῆς ζωῆς. Ἡ ἐμπειρία πού ἔχουμε πίσω μας εἶναι μικρή. Στήν Ἀθήνα καί τήν Θεσσαλονίκη, κοινοτική ζωή θά λέγαμε ὅτι ἔχουν μόλις τό 30-40% τῶν ἐνοριῶν. Σέ πολλές ἐπαρχιακές πόλεις καί ὄχι μόνο, ἡ κατάσταση εἶναι τραγική. Στά χωριά τό ἴδιο. Δέν συμβαίνει σχεδόν τίποτα. Οἱ νεότερες ἡλικίες ἀπουσιάζουν ἀπό τήν Ἐκκλησία. Οἱ λαμπρές ἐξαιρέσεις ὅπου πολλοί νέοι εἶναι μαζεμένοι γύρω ἀπό ἕνα πνευματικό, συνήθως σέ κάποιο παρεκλήσι, ἐπιβεβαιώνουν τόν κανόνα. Οἱ περισσότεροι πιστοί παραμένουν ἀκατήχητοι, μέ πολλές δεισιδαιμονίες καί ἐν πολλοῖς ἀποίμαντοι, ἀφοῦ λίγοι εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔχουν μιά ὑγιή τακτική σχέση μέ τόν πνευματικό, λίγοι ἐκεῖνοι πού συμμετέχουν σέ ὁμιλίες, μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου, συζητήσεις πνευματικές, γενικώτερα, σέ μιά ζύμωση μέ ὀρθόδοξο προβληματισμό.

Νά μιλήσουμε μέ νούμερα; Παρά τούς ὅποιους μεγαλύτερους ἀριθμούς πού παρουσιάζονται κατά καιρούς, κοινή διαπίστωση εἶναι ὅτι μόλις ἕνα 1-2% τοῦ πληθυσμοῦ κάθε ἐνορίας συμμετέχει τακτικά στόν ἐκκλησιασμό καί ἀπό αὐτό τό ποσοστό μόνο ἕνα 20-40% συμμετέχει ἐνεργά στήν μυστηριακή ζωή. Κάθε Πάσχα καί Χριστούγεννα, ἀμήχανοι παρακολουθοῦμε τό πλήθος πού ἔρχεται νά κοινωνήσει μέ φασαρία καί ὕστερα φεύγει πρὶν τό «Δί' εὐχῶν». Ἀκόμα πιό ἀμήχανοι βλέπουμε τήν ταραχή πού ὑπάρχει στούς γάμους καί τίς βαφτίσεις καί συνειδητοποιοῦμε ὅτι ὁ κόσμος πού δέν μᾶς ξέρει, μᾶς βλέπει μόνο ὡς τελετουργούς ἢ ἐπιζητᾶ πελατειακές σχέσεις τοῦ τύπου «σέ πληρώνω καί ἀπαιτῶ». Καί σέ πολλές περιπτώσεις φταῖμε καί ἐμεῖς γι αὐτό!

Ἐδῶ καί πολλά χρόνια μετροῦμε τήν ἀπόδοση τῶν προσπαθειῶν μας στά κατηχητικά, μέ τούς ἀριθμούς παιδιῶν καί καμαρώνουμε γιά κάποιες ἀθλητικές δραστηριότητες ἢ γιά τά μαθήματα παραδοσιακῶν χορῶν. Ὅμως σήμερα τά κατηχητικά φθίνουν διαρκῶς καί θά πρέπει νά θυμόμαστε πῶς παρόμοιες δραστηριότητες γίνονται κι ἀπό τούς δήμους. Ἀκόμα καί παιδιά θρησκευτικῶν οικογενειῶν ἀπομακρύνονται πλέον ἀπό τήν Ἐκ-

κλησία στά πρώτα χρόνια τῆς ἐφηβείας τους. Κι οἱ ἀριθμοί ὅλο καί μειώνονται, τόσο που σέ πολλές περιπτώσεις μᾶλλον ντρεπόμαστε νά ποῦμε πόσα παιδιά ἔχουμε!

***

Όταν κάποιος ἀπό ἐμᾶς προσπαθήσει νά ἀναστήσει τήν κοινοτική ἐνοριακή ζωή, βρίσκεται μπροστά σέ ἕνα μεγάλο πρόβλημα. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι βιώνουν μιά ἰδιωτικοῦ τύπου θρησκευτικότητα, δηλαδή μιά σχέση μέ τήν Θεία λειτουργία πού τελειώνει μέ τό «Δί' εὐχῶν» καί στίς περισσότερες περιπτώσεις ἀρχίζει λίγο πρίν, ἢ μετά τήν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου καί ἔχουν μιά ἰδιωτική ἀντίληψη τῆς προσευχῆς, σχέση μᾶλλον συναλλαγῆς μέ τόν Θεό, πού πολύ ἀπέχει ἀπό αὐτό πού ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀποκαλεῖ ὁμαδική προσευχή.

Ἐνα ἄλλο μέγιστο ζήτημα εἶναι ἡ ἔλλειψη εὐαγγελικῆς σκέψης στούς περισσότερους πιστούς, ἀλλά καί σέ πολλούς κληρικούς. Ἐλάχιστος ὁ χρόνος πού ἀφιερώνει ὁ μέσος πιστός στόν Ἐκκλησιαστικό λόγο, ἀνυπολόγιστος ὁ χρόνος πού βομβαρδίζεται ἀπό τά μέσα ἐνημέρωσης, τούς πολιτικούς, τό λάιφσταιλ, τό πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου. Συγκλονιστικό εἶναι ἐπίσης τό νά διαπιστώνεις πόσο μεγάλη παραμένει ἡ δεισιδαιμονία-ἀστικῶν τύπου τώρα πιά-παράγωγο της νέας ἐποχῆς: Ἀπό τήν μιά ἔλλειψη πατερικῆς σκέψης, κι ἀπό τήν ἄλλη θαυματολογία, γεροντολαγνεία, μελλοντολογία.

Μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια, ὅταν προσπαθεῖς νά συστήσεις μιά ἐνοριακή κοινότητα, συνθλίβεται ἀπό τήν μιά ἀπό τήν πραγματικότητα καί ἀπό τήν ἄλλη ἀπό αὐτό πού σέ πληροφοροῦν οἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων, δηλαδή τήν ὑπαρξη μιᾶς ζωντανῆς κοινότητας ψυχωμένων πού ἔχουν κοινό πνεῦμα, ζοῦν μυστηριακή ζωή, διαρκῶς κατηχούμενοι καί συνεχῶς ἀλληλοβοηθούμενοι, μέ τό «μαράν ἀθά» στά χεῖλη, κι ὄχι τρομαγμένοι φανατικοί πού ἀναρωτιοῦνται ἂν τό χάραγμα βρίσκεται ἐδῶ ἢ παραπέρα.

Μέ παράπονο συνειδητοποιοῦμε πόσο δύσκολο εἶναι νά πείσεις τούς ἄνθρώπους ὅτι ὑπάρχει λόγος νά διαθέσουν τόν χρόνο τους γιά ὅλα αὐτά πού προαναφέραμε. Κι ὕστερα, ὅταν συνάζονται σέ μιά πιό μόνιμη βάση, διαπιστώνεις πόσο μεγάλο ἐμπόδιο εἶναι ἡ ἰδιωτικότητα στήν κοινή ζωή. Παρεξηγήσεις, τάσεις φυγῆς, ἔλλειψη ὁμαδικοῦ πνευμάτος, ἀδιαφορία γιά ἐθελοντισμό, συχνοί μικροεγωϊσμοί, ἀποτελοῦν κατ' ἀρχάς ἐμπόδια πού ἔχουν νά κάνουν μέ τόν σύγχρονο τρόπο ζωῆς.

Ἐπίσης, διαπιστώνεις πῶς οἱ ἄνθρωποι πού σέ προσεγγίζουν προβάλλουν πάνω σου εἰκόνες φανταστικές πού πρέπει νά παλέψεις γιά νά μήν τίς πι-

στέψεις. Βλέπουν χαρίσματα και αγιότητες με τον ίδιο υπερβολικό τρόπο που αργότερα θα θέλουν να σου δαγκώσουν τό χέρι, τό όποιο στήν αρχή φιλοῦσαν περιπαθῶς.

Μέ λύπη σου διαπιστώνεις, ότι ό χρόνος κυλᾷ και πῶς οί περισσότεροι ἄνθρωποι όσο καλοί κι ἄν εἶναι, παραμένουν στό ἴδιο πνευματικό επίπεδο, οί ἔξομολογήσεις τους περιστρέφονται πάντα γύρω ἀπό τά ἴδια ψυχολογικά προβλήματα μέσα στα όποια εἶναι ἐγκλωβισμένοι, ἐνῶ πολλοί ἀντιλαμβάνονται τήν πνευματική ζωή σάν αὐτοβελτίωση, σάν μία διαρκή ἐνασχόληση μέ τον ἑαυτό τους. Λίγοι εἶναι αὐτοί που βλέπεις να θέλουν να τρέξουν και που νοιώθεις ότι εἶναι ἀγωνιστές.

Πολλοί εἶναι ἐκεῖνοι που θέλουν να σου ἐκχωρήσουν τήν ἐλευθερία τους, ἀφοῦ τσακισμένοι ἀπό τήν διαλυμένη ζωή που ἔζησαν, ψάχνουν κάποιον να σκέφτεται και να ἀποφασίζει για τούς ἴδιους, κι εύκολα μπορεῖ να παρασυρθεῖς και να γίνεις ἀπό παιδαγωγός στήν ἐλευθερία του Χριστου, μικρός δυνάστης, ἐξουσιολάγνος.

Στήν συνέχεια διαπιστώνεις ότι πολλοί εἶναι ἔτοιμοι να σου φορτώσουν τίς ἀποτυχίες τους, να σε κατηγορήσουν για ό,τι πῆγε στραβά, ἐπειδή δέν τούς ἔσωσες ἀπό τά λάθη τους, ἐπειδή δέν τούς ἔδωσες πολλή προσοχή ἢ ἀντίθετα ἐπειδή τούς ἔδωσες πολλή προσοχή και τάχα καταπιέστηκαν.

Αὐτές, εἶναι μερικές σκέψεις ὡς σπάρραγματα για μερικά μόνο ἀπό τά προβλήματα που θα ἀντιμετωπίσουμε στήν προσπάθειά μας να συστήσουμε μιᾶ ἐνοριακή κοινότητα.

* * *

Πρέπει ὁμως ἐδῶ να προσθέσουμε και τά προβλήματα που πιθανῶς οφείλονται σε ἑμᾶς, ἀκριβῶς λόγω του ότι δέν ἔχουμε μεγάλη ἐμπειρία ἐνοριακής ζωῆς, ἀλλά και γιατί ἡ ἔλλειψη προσωπικῆς ἐμπειρίας μᾶς ὀδηγεῖ σε λάθη και ἡ ἁμαρτία μας σε πλάνες.

Τό πρώτο θέμα ἀφορᾷ τον τρόπο ἄσκησης τῆς ἐξουσίας που ὡς ἱερεῖς ἔχουμε ἀπέναντι στους πιστούς. Δέν εἶναι μόνο το πρόβλημα του Γερωντισμοῦ που τίγεται συχνά και που ἀποτελεῖ ἕνα μόρφωμα διαστρεβλωτικό στήν ἐνοριακή ζωή. Εἶναι που κάθε μας φράση, κάθε μας νεῦμα, ἡ παραμικρή ἀπόρριψη μπορεῖ να πληγώσει ἕναν ἀδύναμο ἄνθρωπο. Πολλές φορές ἐν ἀγνοία μας, δέν ἔχουμε τήν συναίσθηση τῆς ἐπιρροῆς και τῆς ἰσχύος που ἐπιβάλλει ό λόγος μας στους ἄλλους. Νομίζουμε ότι οί πιστοί μᾶς ἀντιμετωπίζουν ὅπως και οί οἰκεῖοι μας, ἐνῶ στήν πραγματικότητα, ἡ ἐξουσία που ἀσκοῦμε εἶναι πολύ πιό ἰσχυρή.

Ένα δεύτερο θέμα είναι και ο κίνδυνος –μέ δική μας ευθύνη– να μετατραπεί η ένορειακή κοινότητα σε σχέση τάχα σωσμένων, όπου πιστεύουν ότι μόνο αυτοί κατέχουν την αλήθεια ή πού απομονώνεται από την πραγματικότητα. Ίδίως στην εποχή μας πού η κοινωνία πολώνεται, τά φαινόμενα αυτά μάλλον θά γίνονται πιο έντονα.

Ένα τρίτο θέμα, είναι τό γεγονός ότι μερικοί από έμας δέν έχουμε συνειδητοποιήσει ότι δέν ζοῦμε στό Βυζάντιο, μά ούτε ακόμη στόν 20 αιώνα. Οί καιροί άλλαξαν, οί άνθρωποι απομακρύνθηκαν από τόν Θεό και τά έρωτήματα πού θέτουν είναι συγκλονιστικά. Οί αμφιβολίες βασανίζουν ακόμα και παραδοσιακούς Ορθοδόξους και συνεπώς πρέπει να είμαστε καταρτισμένοι κι έτοιμοι να απαντήσουμε στα βασανιστικά έρωτήματα τών πιστών και να διαλεχθούμε μέ τούς υπόλοιπους αδελφούς μέ γλώσσα και απαντήσεις πού θά τούς αφορούν κι όχι σαν να είμαστε σε άλλη εποχή. Αυτό σημαίνει πως πρέπει να έχουμε συνεχή μελέτη τόσο τών Πατέρων, όσο και της θύραθεν γνώσης, μιας και οί νέοι άνθρωποι εκφράζουν διαρκώς αμφιβολίες κι αντιρρήσεις μέσα από την συνεχή ροή πληροφοριών πού τούς παρέχει τό διαδίκτυο.

Μεγάλος είναι ο κίνδυνος να νοιώσουμε απογοήτευση από την μη πραγματοποίηση τών προσδοκιών μας: Όταν οί προσπάθειες αποτυγχάνουν, όταν οί άνθρωποι δέν ανταποκρίνονται στό κάλεσμά μας, όταν μάς επιρρίπτουν ευθύνες, όταν δέν βρίσκουμε πολλούς πού να τούς συναισθανόμαστε ως συνοδοιπόρους, όταν ασθανόμαστε κόπωση από την επανάληψη τών ίδιων βασικών θεμάτων. Πολλοί πατέρες κουράστηκαν και τά παράτησαν, κλείστηκαν στην προσωπική τους ζωή και μείωσαν τίς προσπάθειές τους.

Έννοείται, πως μέγιστος κίνδυνος είναι ή κενοδοξία στην όποία συχνά πέφτουμε, ή ζηλοφθονία για άλλους αδελφούς πού πιθανώς έχουν μεγαλύτερη ανταπόκριση από τόν κόσμο ή χαρίσματα πού έμεις δεν διαθέτουμε.

Πολλοί από έμας μπορεί να πέσαμε κατά καιρούς σε αστοχίες, πλάνες ή σφάλματα. Μέσα από αυτά μαθαίνουμε. Σε κάθε περίπτωση, είναι ή έναπόθεση της διακονίας μας στό θέλημα του Θεού, ή πιο ρεαλιστική αντιμετώπιση της πραγματικότητας, ή αύξηση τών χαρισμάτων μας, ή ώριμότητα πού έρχεται μέσα από τά λάθη μας και προπάντων ή διαρκής μετάνοιά μας, πού θά μάς οδηγήσει σε μια πιο ουσιαστική διαποίμανση τών πιστών.

Μετά από όλα αυτά βέβαια, μπαίνει το ερώτημα: Τι πρέπει να κάνουμε;

Μιλήσαμε νωρίτερα για τήν ανάγκη νά υπάρξουν εὐχαριστιακές λατρευτικές κοινότητες. Στήν κατακερματισμένη μοναχική κοινωνία μας ἡ ποιμαντική μας πρέπει νά περάσει μέσα ἀπό τήν ἀναγέννηση τῆς ἐνορίας. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη νά ζήσουν ὡς πρόσωπα, νά συμμετάσχουν στίς διακονίες, σέ κοινές δραστηριότητες, ἀκόμα καί σέ κοινές τράπεζες. Ἡ μοναξιά τοῦ σύγχρονου τρόπου ζωῆς, εἰδικά στίς πόλεις, ὠθεῖ τούς ἀνθρώπους σέ συλλόγους, σέ σωματεῖα, σέ ἐθελοντικές ὀργανώσεις, γιά νά αἰσθανθοῦν πρόσωπα, γιά νά ἀσχοληθοῦν μέ κάτι ψυχοφελές, γιά νά προσφέρουν. Εἶναι τεράστιο ἐκκλησιολογικό ὀλίσθημα, ἡ ἐνορία, πού ἀκριβῶς ἔτσι θά ἔπρεπε νά λειτουργεῖ, νά ἔχει καταστήσει κέντρο τελέσεως μυστηρίων.

Ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία ξεκίνησε τήν ζωή της κοινοτικά, μέ μέλη πού ζοῦσαν μαζί, σέ μιά ἀπόπειρα κοινωνίας ἀγάπης ὅπου «πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὀμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει»¹. Κι οἱ ποιμένες «ἐπόμεινοι ἀγίοις πατράσι» πρέπει νά ἀναγεννήσουμε τήν ἐνορία, νά μαζέψουμε τό ποῖμνιο, νά δώσουμε παράδειγμα κοινοτικῆς ζωῆς, νά παιδαγωγήσουμε τούς ἀδελφούς σέ μιά ἀντίληψη ἀντίθετη ἀπό αὐτήν τοῦ κόσμου τούτου, ὅπου βασιλεύει ἡ γκρίνια, ἡ μιζέρια καί ἡ ἄρνηση. Καί γιά νά δώσουμε παράδειγμα, πρέπει πρῶτα ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νά ζοῦμε εὐχαριστιακά, δηλαδή νά ἐγκεντρίσουμε τήν ζωή μας στόν θέλημα τοῦ Χριστοῦ, κάνοντας τρόπο ζωῆς τό «πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντί εὐχαριστεῖτε», ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἡ πράξη δείχνει πῶς ὅπου ἔχουν γίνει τέτοιες ἀπόπειρες, στίς πόλεις ἢ στήν ἐπαρχία, βρίσκουν ἀνταπόκριση ἀπό τούς πιστούς. Εἶναι μεγάλη βέβαια ἡ εὐθύνη καί ἡ κούραση τοῦ ποιμένα σέ ἓνα τέτοιο ἐγχεῖρημα. Πολύς ὁ κόπος, ἡ ἔγνοια, οἱ ὠρες πού θά διαθέσεις, πολλοί κι οἱ πειρασμοί πού θά ἀντιμετωπίσεις. Μεγάλη ὅμως ἡ εὐλογία καί ἡ χαρά.

Σεβασμιώτατε καί ἀγαπητοί πατέρες,

Ὁ μακαριστός παππούς μου, παπα - δάσκαλος καί ἡγέτης σέ ἓνα μικρό χωριό τῆς Πελοποννήσου στά μέσα τοῦ αἰῶνα, ἔλεγε χαριτολογώντας στά γεράματά του πῶς ἂν δεν πάθει τό στομάχι σου κατά τήν διάρκεια τῆς διακονίας σου, σημαίνει πῶς δεν εἶσαι καλός παπάς, πῶς δεν νοιάζεσαι γιά τό ποῖμνιό σου.

Κάποτε, στό Ἅγιον Ὄρος εἶπα σ' ἓναν γέροντα πῶς θέλω νά σώσω τούς ἀνθρώπους κι ἐκεῖνος αὐστηρά μοῦ ἀπάντησε νά κοιτάξω νά σώσω τόν ἑαυτό μου πρῶτα, κι ἔτσι κατάλαβα τά λόγια τοῦ Ἁγίου «ἄλλαξε ἐσύ καί μαζί σου ἀλλάζουν χιλιάδες ἄλλοι». Ἀναρωτιέσαι, λοιπόν, μέ ἀγωνία τί πρέπει νά κάνεις γιά νά σταθεῖς ἀντάξιος στήν διακονία πού σου ἐμπι-

¹ Πράξ. 1,14

στεύτηκε ἡ Ἐκκλησία, πῶς θά φέρεις τόν βαρῦ τίτλο τοῦ ποιμένα, πῶς θά κρατήσεις ζωντανή τήν πείνα καί τήν διψα σου για τήν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, πῶς θά παραμείνεις διαρκῶς μετανοῶν καί δεν θά πέσεις στήν πλάνη τοῦ δήθεν ἤδη σεσωσμένου, πῶς δηλαδή δεν θά γίνεις κι ἐσύ ἄλλος ἕνας φαρισαῖος στήν μακρά ἱστορία αὐτῶν πού πρόδωσαν τόν Χριστό.

Ὅμως φρονῶ ταπεινά πῶς ἂν μέσα στά ἐπόμενα χρόνια δέν ἀποκατασταεῖ ἡ κοινοτική ἐνοριακή ζωή στήν Ἐκκλησία μας, θά μείνουν ἐλάχιστοι ναοί ἀνοιχτοί. Καθώς θά διαχωριστεῖ τό κράτος ἀπό τήν ἐκκλησία, καθώς ὅλο καί περισσότεροι Ἕλληνες ἐγκαταλείπουν τήν πίστη τῶν Πατέρων τους καί βυθίζονται στόν ἀγνωστικισμό, οἱ Ἐκκλησίες θά συνεχίζουν νά ἀδειάζουν καί δεν θά μποροῦν κἄν νά συντηρηθοῦν.

Ἐπίσης, ἂν δεν συγκεντρώσουμε τόν λαό τοῦ Θεοῦ σέ μιά κοινοτική ἀποστολική ἐνοριακή ζωή, οἱ αἰρέσεις πού λειτουργοῦν μέ αὐτό τόν τρόπο, θά δημιουργήσουν ἀκόμα μεγαλύτερο πρόβλημα, προσελκύοντας χλιαρούς ὀρθοδόξους.

Συγχωρήστε παρακαλῶ τά λόγια μου. Δεν σᾶς ἔκανα κήρυγμα, οὔτε μίλησα ἐνθουσιαστικά. Τήν ἀγωνία τῆς ψυχῆς μου κατέθεσα, ἔτσι ὅπως τήν ζῶ καθημερινά στίς ἐπάξεις τῆς διακονίας μου. Ὁ θερισμός εἶναι πολὺς, οἱ δε ἐργάτες ὀλίγοι. Ἄς δεόμεθα στόν Κύριο νά φέρει ἐργάτες για τόν θερισμό² καί νά μᾶς χαριτώσει κι ἐμᾶς για νά γίνουμε ἄξιοι διάκονοι τῆς ποιμένης του. Μέ τίς πρεσβεῖες τῶν Ἁγίων μας, εἶθε νά τό ἀξιωθοῦμε. Ἀμήν.

---

² Ματθ. 9, 37